

چکیده

در تمام سال‌هایی که فرهنگ آهنگین ایران به صورت سینه به سینه و نسل به نسل انتقال می‌یافت، هیچ‌گاه و هیچ‌کس پیش‌بینی نمی‌کرد که روزی این فرهنگ به صورت همگانی در اختیار عموم اقشار جامعه قرار گیرد و در قامت این فرهنگ بسیاری از نام‌لایمات روزگار و همچنین بسیاری از اعتراضات، خوشی‌ها و ناخوشی‌های یک جامعه در لباس فرهنگ به گوش تمام اقشار اجتماع برسد. در سال ۱۲۷۹ شمسی (۱۹۰۰ میلادی) که اولین دوربین فیلمبرداری به ایران آورده شد و اولین فیلم ایرانی با نام آبی و رابی به نمایش در آمد، هیچ‌گاه هیچ‌کس فکر نمی‌کرد که این هنر (هنر سینما) روزی باعث شود خواسته‌های ملت ایران در آن بیان شود. با ورود رادیو به ایران و تاسیس آن در ۴ اردیبهشت ۱۳۱۹، فرهنگ موسیقایی ایران شکل و لباس تازه‌ای به خود گرفت. ورود رادیو سبب شد که شوراهای شعری تشکیل شود و در این شوراهای شعری به تصویب اشعار بپردازند و همین علت باعث شد که در سینمای ما نیز این اتفاق بیفتد. پیش از این‌ها برای اعتراض یا بیان احساسات اجتماع، ترانه خاستگاه مردمی خود را در تئاترها و نمایش‌های روح‌وضعی جستجو می‌کرد. اما با ورود صنعت سینما کم‌کم این هنر در قامت فیلم‌های سینمایی به نمایش عمومی درآمد. در دهه‌ی ۲۰ و ۳۰ شمسی، ترانه در سینما به صورت ترانه‌هایی مبتذل و ضعیف شناخته می‌شد، چون در مقابل ترانه‌های روز که ترانه‌هایی کلاسیک بودند از نظر محتوایی و ساختاری بسیار ضعیف بودند. در اواخر دهه‌ی ۴۰ شمسی موسیقی عامه پسند به تدریج در سینمای ایران کمرنگ می‌شود، چون با ورود سینمای موج‌نو، در ادبیات ایران هم این موج نو آغاز می‌شود و ترانه‌ی نوین وارد می‌شود. در فیلم فارسی با توجه به مضمون فیلم، ترانه‌ای مرتبط با فیلم در نظر گرفته می‌شد که ترانه‌ها اکثراً با درخواست مستقیم کارگردانان سینما و تهیه‌کنندگان فیلم‌های فارسی سروده می‌شد و خوانندگان پولساز در فیلم‌ها برای تضمین فروش و جذب مخاطب می‌خواندند و گاهی بازی می‌کردند. در این راستا با روش تحقیق توصیفی-تحلیلی در ابتدا به مطالعه و بررسی محتوای ۳۰ فیلم فارسی در دهه‌ی ۴۰ و ۵۰ پرداخته شد و پس از تحلیل محتوای فیلم‌ها و گردآوری عکس‌ها و ترانه‌های آنها، ارتباط محتوا و مضمون ترانه‌ها را بررسی شد. حتی نوع ترانه‌ها و مضمون خود ترانه‌ها مورد تحلیل قرار گرفت و در جدولی طبقه‌بندی شد. مصاحبه‌هایی نیز با اساتید متخصص و صاحب‌نظر در زمینه‌ی سینما، در خصوص مبحث ترانه در سینمای ایران انجام شد.

کلمات کلیدی: شعر، ترانه، فیلم، موسیقی، دهه ۴۰ و ۵۰، ایران

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
فصل اول : کلیات تحقیق	۱
مقدمه.....	۲
۱-۱- بیان مسئله.....	۵
۱-۲- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق.....	۶
۱-۳- اهداف پژوهش.....	۶
۱-۴- سئوالات پژوهش.....	۶
۱-۵- روش کلی تحقیق.....	۷
فصل دوم : مبانی نظری و پیشینه تحقیق	۸
مقدمه.....	۹
۱-۲- چارچوب نظری تحقیق.....	۹
۱-۲-۱- چگونگی پیدایش سینما.....	۹
۱-۲-۲- تاسیس اولین سینمای ایران.....	۱۲
۱-۲-۳- اولین فیلم ها و اولین فیلم سازان ایران.....	۱۳
۱-۲-۳- جستاری در تعریف ترانه.....	۲۵
۱-۲-۳-۱- تعریف ترانه از زبان چند ترانه سرا.....	۲۵
۱-۲-۴- پیدایش ترانه.....	۲۶
۱-۲-۵- تفاوت شعر و ترانه.....	۲۶
۱-۲-۶- ترانه از لحاظ مضامین.....	۲۶
۱-۲-۷- بررسی سیر تاریخی تعریف ترانه.....	۲۶
۱-۲-۸- دوره شناسی ترانه سرایی.....	۲۸
۱-۲-۹- ترانه های محلی.....	۳۳
۱-۲-۱۰- ترانه های روحوضی.....	۳۴
۱-۲-۱۱- ترانه های کوچه بازاری.....	۳۶
۱-۲-۱۲- عنصری به نام «ترانه ی متن» در سینمای ایران (۱۳۵۷_۱۳۰۹):.....	۳۷
۱-۲-۱۳- آهنگ فارسی.....	۳۸
۲-۲- پیشینه ی تحقیق.....	۳۹
۲-۲-۱- جمع بندی پیشینه تحقیق.....	۴۳
فصل سوم : روش شناسی تحقیق	۵۲
مقدمه.....	۵۳
۱-۳- نوع و روش تحقیق.....	۵۳

۵۳	۲-۳- روش‌های جمع‌آوری داده‌ها.....
۵۳	۳-۳- ابزار جمع‌آوری داده‌ها.....
۵۳	۴-۳- جامعه و نمونه‌ی مورد مطالعه.....
۵۴	۵-۳- روش‌های تحلیل و پردازش اطلاعات.....
۵۵	فصل چهارم : یافته‌های تحقیق.....
۵۶	مقدمه.....
۵۶	۱-۴- تحلیل فیلم‌ها.....
۵۶	۱-۴-۱- دختران حوا (۱۳۴۰).....
۵۸	۱-۴-۲- گرگهای گرسنه (۱۳۴۱).....
۶۰	۱-۴-۳- مادر فداکار (۱۳۴۲).....
۶۴	۱-۴-۴- آقای قرن بیستم (۱۳۴۳).....
۶۸	۱-۴-۵- گنج قارون (۱۳۴۴).....
۷۱	۱-۴-۶- حسین‌گرد شبستری (۱۳۴۵).....
۷۴	۱-۴-۷- دالاهو (۱۳۴۶).....
۷۷	۱-۴-۸- زیر گنبد کبود (۱۳۴۶).....
۸۱	۱-۴-۹- سلطان قلبها (۱۳۴۷).....
۸۸	۱-۴-۱۰- قیصر (۱۳۴۸).....
۹۰	۱-۴-۱۱- رضا موتوری (۱۳۴۹).....
۹۳	۱-۴-۱۲- کوچه مردها (۱۳۴۹).....
۹۵	۱-۴-۱۳- طوقی (۱۳۴۹).....
۹۷	۱-۴-۱۴- حسن کچل (۱۳۴۹).....
۱۰۲	۱-۴-۱۵- درشکه چی (۱۳۵۰).....
۱۰۵	۱-۴-۱۶- دشنه (۱۳۵۱).....
۱۰۷	۱-۴-۱۷- تنگنا (۱۳۵۲).....
۱۰۹	۱-۴-۱۸- گوزنها (۱۳۵۳).....
۱۱۴	۱-۴-۱۹- باران (۱۳۵۳).....
۱۱۸	۱-۴-۲۰- آبرمرد (۱۳۵۳).....
۱۲۱	۱-۴-۲۱- ممل آمریکایی (۱۳۵۴).....
۱۲۵	۱-۴-۲۲- همسفر (۱۳۵۴).....
۱۳۰	۱-۴-۲۳- کندو (۱۳۵۴).....
۱۳۴	۱-۴-۲۴- شب غریبان (۱۳۵۴).....
۱۳۸	۱-۴-۲۵- مهمان (۱۳۵۵).....
۱۴۲	۱-۴-۲۶- جدال (۱۳۵۵).....
۱۴۵	۱-۴-۲۷- بوی گندم (۱۳۵۶).....
۱۴۷	۱-۴-۲۸- درامتداد شب (۱۳۵۶).....

۱۵۱(۱۳۵۶) فریاد زیر آب
۱۵۵(۱۳۵۷) تکیه بر باد
۱۵۸جمع‌بندی تحلیل ترانه‌های فیلم‌ها
۱۷۱مصاحبه‌ها:
۱۷۱۱-۳-۴ مصاحبه با محمد عرفان رفیعی
۱۷۴۲-۳-۴ مصاحبه با سیدجواد موسوی
۱۷۶۳-۳-۴ مصاحبه با محسن مجیدی
۱۷۸ فصل پنجم : نتیجه‌گیری
۱۷۹مقدمه
۱۷۹۱-۵- بحث و نتیجه‌گیری
۱۸۲منابع
۱۸۴پیوست : پروژه عملی

فهرست جدول‌ها

صفحه	عنوان
۴۳	جدول ۱-۲- تحقیقات پیشین مرتبط با موضوع تحقیق.....
۱۵۸	جدول ۱-۲- مضمون ترانه های ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی در دهه های ۴۰ و ۵۰ شمسی.....
۱۶۵	جدول ۲-۴- نوع ترانه های ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی در دهه های ۴۰ و ۵۰ شمسی.....

فهرست شکل‌ها

عنوان	صفحه
شکل ۱-۲- بلیط فیلم دختر لر که تاکید روی ناطق و موزیکال بودن فیلم دارد.....	۱۴
شکل ۱-۴- پوستر فیلم سینمایی دختران حوا (۱۳۴۰).....	۵۶
شکل ۲-۴- پوسترهای فیلم گرگهای گرسنه (۱۳۴۱).....	۵۸
شکل ۳-۴- تصاویری از فیلم گرگهای گرسنه (۱۳۴۱).....	۵۹
شکل ۴-۴- پوسترهای فیلم مادر فداکار (۱۳۴۲).....	۶۰
شکل ۵-۴- سکانسی از فیلم مادر فداکار (۱۳۴۲).....	۶۳
شکل ۶-۴- پوسترهای فیلم آقای قرن بیستم (۱۳۴۳).....	۶۴
شکل ۷-۴- سکانس‌هایی از فیلم آقای قرن بیستم (۱۳۴۳).....	۶۷
شکل ۸-۴- پوسترها و تبلیغات فیلم گنج قارون (۱۳۴۴).....	۶۹
شکل ۹-۴- سکانس‌هایی از فیلم گنج قارون (۱۳۴۴).....	۷۱
شکل ۱۰-۴- پوستر فیلم حسین‌گرد شبستری (۱۳۴۵).....	۷۲
شکل ۱۱-۴- سکانس‌هایی از فیلم حسین‌گرد شبستری (۱۳۴۵).....	۷۳
شکل ۱۲-۴- پوسترهای فیلم دالاهو (۱۳۴۶).....	۷۴
شکل ۱۳-۴- سکانس‌هایی از فیلم دالاهو (۱۳۴۶).....	۷۶
شکل ۱۴-۴- پوسترهای فیلم زیر گنبد کبود (۱۳۴۶).....	۷۷
شکل ۱۵-۴- سکانسی از فیلم زیر گنبد کبود (۱۳۴۶).....	۸۰
شکل ۲۰-۴- پوسترهای فیلم سلطان قلبها (۱۳۴۷).....	۸۱
شکل ۲۱-۴- سکانس‌هایی از فیلم سلطان قلبها (۱۳۴۷).....	۸۷
شکل ۲۲-۴- پوسترهای فیلم قیصر (۱۳۴۸).....	۸۸
شکل ۲۳-۴- سکانس‌هایی از فیلم قیصر (۱۳۴۸).....	۹۰
شکل ۲۴-۴- پوسترهای فیلم رضا موتوری (۱۳۴۹).....	۹۱
شکل ۲۵-۴- سکانس‌هایی از فیلم رضا موتوری (۱۳۴۹).....	۹۲
شکل ۲۶-۴- پوستر فیلم کوچه مردها (۱۳۴۹).....	۹۳
شکل ۲۷-۴- سکانس‌هایی از فیلم کوچه مردها (۱۳۴۹).....	۹۴

- شکل ۲۸-۴- پوسترهای فیلم طوقی..... ۹۵
- شکل ۲۹-۴- پوسترهای فیلم طوقی..... ۹۷
- شکل ۳۰-۴- پوسترهای فیلم حسن کچل (۱۳۴۹)..... ۹۸
- شکل ۳۱-۴- سکانس‌هایی از فیلم حسن کچل (۱۳۴۹)..... ۱۰۱
- شکل ۳۱-۴- پوستر فیلم درشکه چی (۱۳۵۰)..... ۱۰۲
- شکل ۳۲-۴- سکانس‌هایی از فیلم درشکه چی (۱۳۵۰)..... ۱۰۴
- شکل ۳۳-۴- پوستر فیلم دشنه (۱۳۵۱)..... ۱۰۵
- شکل ۳۴-۴- سکانس‌هایی از فیلم دشنه (۱۳۵۱)..... ۱۰۷
- شکل ۳۵-۴- پوستر فیلم تنگنا (۱۳۵۲)..... ۱۰۷
- شکل ۳۶-۴- سکانس‌هایی از فیلم تنگنا (۱۳۵۲)..... ۱۰۹
- شکل ۳۷-۴- پوستر فیلم گوزنها (۱۳۵۳)..... ۱۱۰
- شکل ۳۸-۴- سکانس‌هایی از فیلم گوزنها (۱۳۵۳)..... ۱۱۲
- شکل ۳۹-۴- پوسترهای فیلم یاران (۱۳۵۳)..... ۱۱۴
- شکل ۴۰-۴- سکانسی از فیلم یاران (۱۳۵۳)..... ۱۱۸
- شکل ۴۱-۴- پوستر فیلم آبرمرد (۱۳۵۳)..... ۱۱۹
- شکل ۴۲-۴- سکانس‌هایی از فیلم آبرمرد (۱۳۵۳)..... ۱۲۰
- شکل ۴۳-۴- پوستر فیلم ممل آمریکایی (۱۳۵۴)..... ۱۲۲
- شکل ۴۴-۴- سکانس‌هایی از فیلم ممل آمریکایی (۱۳۵۴)..... ۱۲۴
- شکل ۴۵-۴- پوستر فیلم همسفر (۱۳۵۴)..... ۱۲۵
- شکل ۴۶-۴- پوستر فیلم همسفر (۱۳۵۴)..... ۱۳۰
- شکل ۴۷-۴- پوستر فیلم کندو (۱۳۵۴)..... ۱۳۱
- شکل ۴۸-۴- سکانس‌هایی از فیلم کندو (۱۳۵۴)..... ۱۳۳
- شکل ۴۹-۴- پوستر فیلم شب غریبان (۱۳۵۴)..... ۱۳۴
- شکل ۵۰-۴- سکانس‌هایی از فیلم شب غریبان (۱۳۵۴)..... ۱۳۷
- شکل ۵۱-۴- پوستر فیلم مهمان (۱۳۵۵)..... ۱۳۸
- شکل ۵۲-۴- سکانس‌هایی از فیلم مهمان (۱۳۵۵)..... ۱۴۱
- شکل ۵۳-۴- پوستر فیلم جدال (۱۳۵۵)..... ۱۴۲

- شکل ۴-۵۴-سکانس‌هایی از فیلم جدال (۱۳۵۵)..... ۱۴۴
- شکل ۴-۵۵-پوستر فیلم بوی گندم (۱۳۵۶)..... ۱۴۵
- شکل ۴-۵۶-سکانس‌هایی از بوی گندم (۱۳۵۶)..... ۱۴۷
- شکل ۴-۵۷-پوستر فیلم درامتداد شب (۱۳۵۶)..... ۱۴۸
- شکل ۴-۵۸-سکانس‌هایی از فیلم درامتداد شب (۱۳۵۶)..... ۱۵۱
- شکل ۴-۵۹-پوستر فیلم فریاد زیر آب (۱۳۵۶)..... ۱۵۲
- شکل ۴-۶۰-سکانی‌هایی از فیلم فریاد زیر آب (۱۳۵۶)..... ۱۵۵
- شکل ۴-۶۱-پوستر فیلم تکیه بر باد (۱۳۵۷)..... ۱۵۶
- شکل ۴-۶۲-سکانس‌هایی از فیلم تکیه بر باد (۱۳۵۷)..... ۱۵۸

فصل اول

کلیات تحقیق

مقدمه

سینمای ایران دچار فراز و فرودهای زیادی بوده است و در طول تاریخ شکل‌گیری اش، فیلم‌های زیادی قبل و بعد از انقلاب داشته است. اولین فیلم صامت ایرانی، آبی و رابی بوده است که در سال ۱۳۰۹ توسط آوانس اوگانیانس ساخته می‌شود، سینمای ایران از سینمای هند تبعیت کرد سینمای موزیکال در ایران شکل گرفت و اولین فیلم ناطق فارسی به نام دختر لر در سال ۱۳۱۲ در بمبئی توسط عبدالحسین سپنتا ساخته شد، بنابراین اولین تاریخ سینمای ایران متعلق به فیلم دختر لر است.

از ابتدا نوعی ترانه‌ی ابتدال در سینمای ایران داشتیم که در دهه‌ی ۲۰ و ۳۰ این ابتدال بیشتر بوده است. چون این ترانه‌ها در مقایسه با ترانه‌های روز (تاج اصفهانی، رهی معیری و ...) از جهات ترانه‌سرای دچار ضعف و نقیصه‌های زیادی بوده است و شیوه‌ی تجاری ترانه در سینما از دختر لر شکل می‌گیرد. ملک الشعراى بهار و رهی معیری ترانه‌سرای کلاسیک را شروع می‌کنند و اساس اتفاقات اجتماعی را به ترانه رجوع می‌کنند، پس ترانه یکی از خاستگاه‌های نقد اجتماعی می‌شود.

در دوره‌ی قاجار (۱۲۷۸ تا ۱۳۳۹) ترانه جایگاه مردمی دارد و در اختیار حکومت بوده است. ترانه در این دوره در اختیار کوچه بازار بوده است و در افکار عمومی و اجتماعی ایران موثر است.

دو ترانه‌سرای شاخص قاجار عارف قزوینی و شیدا بودند. عارف قزوینی نگاه ملی‌گرایانه داشت اما مضمون ترانه‌های شیدا عاشقانه بود. ملک الشعراى بهار و شیدا ضمن گفتن ترانه ملودی هم می‌ساختند، مثل: از خون جوانان وطن

لاله دمیده

ملک الشعراى بهار در کنار گفتن شعر، ترانه‌سرای هم می‌کرد. ترانه‌ی مرغ سحر از اوست.

در دهه‌ی ۲۰ دچار نقیصه‌ی فرهنگی می‌شویم، چون در این دهه سیستم ضبط آثاری داریم و مجبور بودند برای این کار به کشورهای دیگر بروند و به این صورت فرهنگ غربی به موسیقی ایران غالب می‌شود. موسیقی عربی در ملودی و ترانه‌ی ایران وارد می‌شود. با ورود موسیقی عربی در سال ۱۳۲۰، سینما هم از این بین استفاده می‌کند و با پدیده‌هایی مثل کاباره و تئاتر روبه‌رو می‌شویم و تصنیف نیز وارد می‌شود. مهوش، آفت وشهپر، قاسم جبلی و منوچهر شفیعی در دهه ۳۰ وارد می‌شوند.

دهه ی سی عاشقانه های بسیار دلنشین و ترانه هایی از دلکش، پروین و حتی باز خوانی ترانه های قمر، در کنار ترانه های عامیانه و فولکلور بوده است.

برنامه ی گلها در سال ۱۳۳۵ شروع می شود و با موسیقی مردم پسند مبارزه می کند و در سال ۱۳۴۰ موسیقی مردم پسند کم کم در سینمای ایران کم می شود. ایرج خواجه امیری می آید و جعفرپورهایشمی نقش مهمی در نقد عوامل و اتفاقات اجتماعی در قالب ترانه های فکاهی و ترانه های طنز در سینمای ایران داشت.

در دهه ی چهل مفاهیم عاشقانه و در کنارش مفاهیمی پررنگ چون: جوانمردی، رفاقت، مادر و... به چشم می خورد. در دهه ی چهل، محتوای فیلمفارسی صفر است و ترانه های این فیلم ها عامه پسند است و خواننده ی اصلی این فیلم ها ایرج خواجه امیری است. موضوع بیشتر این فیلم ها این است که: پسر جنوب شهر عاشق دختر شمال شهر می شود و دختر را از دست پسری که شمال شهری ست نجات می دهد و بعدها آن دختر عاشق مرام پسر جنوب شهری می شود و با هم ازدواج می کنند. مثل فیلم گنج قارون که از سال ۱۳۴۴ با نمایش گنج قارون سینمای فیلمفارسی اوج فروش خود را تجربه می کند و موجی از فیلم های گنج قارونی (فیلم های آبگوشتی) سینمای ایران را فرا می گیرد و این روند طی سال های بعد تا سال ۱۳۴۷ ادامه می یابد.

سینمای ایران به طور جدی با فیلم شب قوزی در سال ۱۳۴۸ شروع می شود. فیلم شب قوزی در سال ۱۳۴۳ نمایش عمومی داشت ولی در سال ۱۳۴۸ در جشنواره ی کارلوی واری، بیشتر مورد توجه قرار گرفت. عنوان این پایان نامه براساس آثار باکلام دهه ی ۴۰ و ۵۰ است.

در اواخر دهه ی ۴۰ در سینمای ایران موج نو اتفاق می افتد. موج نوی سینمای ایران با فیلم قیصر و گاو آغاز می شود و با ورود سینمای موج نو، در ادبیات ایران هم این موج نو آغاز می شود و ترانه ی نو وارد می شود که نمونه اش ترانه های شهیار قنبری، اردلان سرفراز و ایرج جنتی عطایی است. با موج نو اسفندیارمنفرد زاده و واروژان ترانه هایی می گویند مثل: صدای بی صدا و جمعه که فرهاد آنها را می خواند. فرهاد و فریدون فروغی و گوگوش کم کم وارد می شوند و نقیصه ی ترانه های مردم پسند (عامه پسند) پر می شود. در کنارش مردم به موسیقی های عام نیاز دارند. در این دهه سینمای روشنفکری مقابل رقص و آواها می ایستد. ترانه ها توسط بازیگر خوانده نمی شود و حتی از خواننده های پاپ رایج استفاده نمی شود.

صدای فرهاد و فریدون فروغی روی فیلم های متفاوت شنیده می شود و با رضا موتوری فرهاد شنیده می شود.

شکل فردینی ترانه خواندن را تغییر می دهند. در دهه ی پنجاه ترانه خواندن بازیگران کمرنگ و کمرنگ تر می شود. مضمون های تلخ اجتماعی، تنهایی، مرگ در تنهایی، زخم خنجر رفیق ها و مسائلی که تحت تاثیر فضاهای سیاسی است در این دهه زیاد دیده می شود.

در دهه ی ۵۰ ترانه ی نوین و ترانه ی آنگوشتی در تقابل با هم هستند (ابتدال در مقابل تیغ تیز انتقاد). جعفر پورهاشمی این تیغ تیز انتقاد را در قالب خوبی با ترانه های فکاهی و طنز نشان می دهد. جنگ بین موسیقی با کلام کلاسیک (شجریان، گلپا و...) درمقابل حجه ی موسیقی های مردم پسند و پاپ ایرانی (داریوش، گوگوش، ابی، فرهاد، فریدون فروغی و...). موسیقی پاپ ایرانی مانع دیده شدن موسیقی باکلام کلاسیک بود.

در دهه ی ۵۰، فرهاد و فریدون فروغی خواننده های نسل عاصی و سرکش بودند که این ترانه ها و موسیقی ها با ترانه های عامه پسند تا ۱۳۵۷ در تقابل هستند.

در مهر ماه سال ۱۳۵۷ کلا سینما تعطیل می شود و موسیقی کوچه بازاری بازارش بسته می شود و در سال ۱۳۵۸ ما به خاطر انقلاب فرهنگی موسیقی نداریم.

اشعار ترانه های فیلم های سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی با مضامین مختلفی همراه بوده است که با توجه به مضمون فیلم، ترانه ای مختص به آن در نظر گرفته می شد و توسط خواننده ای مطرح خواننده و پخش می شد. ترانه ها اکثرا با درخواست مستقیم کارگردانان سینما و تهیه کنندگان فیلم های فارسی سروده می شد. کارگردانان از آهنگساز و ترانه سرا و خواننده میخواستند که بر چه مبنایی و با چه شعری و چه حالتی و در چه صحنه ای این ترانه اجرا می شود و اینکه آهنگ شاد باشد یا غمگین و هنرپیشه در چه حالتی است که خواننده و آهنگساز و ترانه سرا کارشان را براساس آن و براساس محتوای فیلم انجام بدهند. تمام این جزئیات اول سفارش داده می شد و بعد آهنگ ساخته می شد. خیلی اوقات تهیه کننده فقط برای به نمایش گذاشتن یک چهره ی پولساز و معروف کاباره ای، سفارش نوشتن فیلمنامه را می داد. مثل: سوسن، آغاسی، دلکش، مهوش و...

در این پایان نامه با روش تحقیق توصیفی-تحلیلی و با رویکرد تحلیل محتوای کیفی در ابتدا به مطالعه ی مختصر ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی می پردازیم. بعد از آن به بررسی ویژگی های گوناگون اشعار ترانه های این فیلم ها مانند نوع و مضمون ترانه ها پرداخته می شود و اینکه این ترانه ها بر چه اساسی گفته شده اند و

چه ارتباطی با محتوای فیلم دارند. همچنین با مصاحبه با اساتید متخصص و صاحب نظر در این زمینه جمع بندی مناسبی انجام می دهیم که در راستای اهداف این پایان نامه کمک بسیاری می کند.

۱-۱- بیان مسئله

سینمای ایران طی تاریخ صد ساله ی خود فراز و فرودهایی داشته و فیلم های موفق قبل و بعد از انقلاب ۵۷ داشته است. شاه قاجار در سال ۱۲۷۹ شمسی (۱۹۰۰ میلادی) اولین دوربین فیلمبرداری را به وسیله ی میرزا ابراهیم خان عکاسباشی از فرانسه به ایران آورد. هلند در سال ۱۹۰۵ صاحب دوربین شد. بنابراین تاریخچه ی سینمای ایران از سال ۱۹۰۰ میلادی با اولین دوربینی که پادشاه قاجار به ایران آورد شروع می شود. نخستین سالن سینما در ایران در ماه رمضان ۱۳۲۲ قمری / ۱۲۸۳ شمسی / ماه نوامبر ۱۹۰۴ میلادی ساخته می شود. در این ماه میرزا ابراهیم صحاف باشی یک سالن سینما را تنها برای مدت یک ماه در خیابان امیرکبیر امروزی (چراغ گاز سابق) راه اندازی می کند. اما اولین سالن رسمی سینمای ایران در سال ۱۳۰۵ خورشیدی به نام گراند سینما در تهران ساخته شد.

اولین فیلم صامت ایرانی به نام " آبی و رابی " توسط آوانس اوگانیانس در سال ۱۳۰۹ ساخته شد بعد از سینمای صامت سینمای ما به تبعیت از هند به سمت سینمای موزیکال رفت و اولین فیلم ناطق فارسی زبان به نام " دختر لر " در بمبئی کشور هندوستان توسط عبدالحسین سپنتا در سال ۱۳۱۲ ساخته شد.

در دهه ی چهل شمسی با نمایش گنج قارون در سال ۱۳۴۴ سینمای فیلم فارسی اوج خود را تجربه کرد و موجی از فیلم های گنج قارونی سینمای ایران را درنوردید. این روند طی سال های بعد تکرار شد و در سال ۱۳۴۸ با ظهور فیلم هایی مثل گاو و قیصر تغییری اساسی کرد.

اشعار ترانه های فیلم های سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی با مضامین مختلفی همراه بوده است که با توجه به مضمون فیلم، ترانه ای مختص به آن در نظر گرفته می شد و توسط خواننده ای مطرح خواننده و پخش می شد.

در این پروژه با روش تحقیق توصیفی- تحلیلی و با رویکرد تحلیل محتوای کیفی در ابتدا به مطالعه ی مختصر ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی در دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی می پردازیم و بعد از آن ارتباط مضمون ترانه ها ی فیلم را با محتوای فیلم بررسی کرده و نوع ترانه ها و مضمون این ترانه ها را مشخص و به صورت جداولی طبقه بندی می کنیم. همچنین با مصاحبه با اساتیدی که در این زمینه تخصص دارند و یا مطالعاتی داشته اند، جمع بندی مناسبی

انجام می دهیم که در راستای این پروژه کمک بسیاری خواهد کرد. با بررسی و تحلیل اشعار این ترانه ها می توان پرتو تازه ای بر مطالعات تاریخی سینمای ایران افکند.

۲-۱- اهمیت و ضرورت انجام تحقیق

۱- اگر پیشینه محتوای فیلم های سینمایی در ایران در دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی را بررسی کنیم، متوجه می شویم که کشور ایران هیچ سهمی را در زمینه چهار چوب تحلیل محتوای فیلم های سینمایی به خود اختصاص نداده است و هیچ گروه تحقیقاتی یا تیم پژوهشی تا کنون فیلم سینمایی خاصی را از جنبه ی این روش مورد بررسی قرار نداده است.

۲. در این پژوهش سعی بر این است تا محتوای اشعار ترانه های فیلم های سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی مورد تحلیل قرار گیرد و علاوه بر طبقه بندی مضمون این ترانه ها نوع ارتباطشان با مضمون فیلم مشخص شود که این نوع تحلیل نگاهی متفاوت به مطالعات تاریخی سینمای ایران است.

۳- در عصر ما تاکید بر این مضامین و فهم درست آنها ضروری و امری تاثیر گذار است که تاثیر عمیق ذهنی برای نسل های بعدی خواهد داشت. آن هم دردورانی که این فیلم ها مورد بی مهری قرار گرفته اند و رو به زوال اند.

۳-۱- اهداف پژوهش

- ۱- بررسی محتوای ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی از زاویه ای دیگر
- ۲- تحلیل نوع ارتباط میان اشعار ترانه های ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی با مضمون اصلی فیلم
- ۳- طبقه بندی اشعار ترانه های ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی براساس مضمون و نوع ترانه ها

۴-۱- سئوالات پژوهش

۱. چگونه می توان طبقه بندی مناسبی از مضامین اشعار ترانه های فیلم های سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی ارائه داد؟

۲. اشعار ترانه های فیلم های سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی بر چه اساسی گفته شده اند؟

۱-۵-روش کلی تحقیق

توصیفی_تحلیلی(با رویکرد تحلیل محتوای کیفی): فرآیند علمی روش تحلیل محتوای مضامین اشعار ترانه های ۳۰ فیلم سینمایی ایرانی دهه ی ۴۰ و ۵۰ شمسی انجام و مطرح می شود و هر نوع سند ثبت شده ای در این زمینه مورد بررسی دقیق قرار می گیرد.